

Je li moguće da to rade djeca?

IZLOŽBE POVODOM DRUGOG REPUBLIČKOG SAVJETOVANJA LIKOVNIH PEDAGOGA HRVATSKE

U DVANAEST OSNOVNIH ŠKOLA, U JEDNOJ SREDNJOJ ŠKOLI I U JEDNOM MUZEJU IZLAŽU DJECA

Ovih dana Zagreb je bio stjecište velikog broja likovnih pedagoga — profesora i nastavnika osnovnih i srednjih škola, pedagoških akademija, historičara umjetnosti iz čitave Republike. Došli su iz većih i manjih mjesta, iz gradova i sela, s otoka. Bilo je i gostiju iz drugih republika. Četiri dana (od 11. do 14. travnja) sastajali su se i raspravljali što se u proteklih 11 godina, u vremenu nakon prvog republičkog savjetovanja postiglo u likovnom obrazovanju i odgoju učenika osnovnih i srednjih škola.

O 21 pročitanoj referatu i 15 koreferata, te o velikom broju diskutanata koji su stali na govornicu ovog republičkog savjetovanja — nećemo posebno govoriti. I tako je to problematika u najvećem dijelu stručna, koja se odnosi na specifično područje obrazovanja i odgoja.

Zadržat ćemo se na onom, popratnom dijelu savjetovanja, koji bolje od svih izgovorenih riječi, bolje od konstatacija i zaključaka govori što su u istinu postigli likovni pedagozi proteklih godina. Zadržat ćemo se na izložbama koje ovih dana prekrivaju zidove hodnika i učionica 12 zagrebačkih osnovnih škola, jedne srednje škole (Škola za odgajatelje) i jednog Muzeja (Muzeja grada Zagreba). Među radovima učenika možemo pročitati i imena 50 nastavnika i profesora, koji usput objašnjavaju svoje metodološke postupke.

● Likovni odgoj — suradnja nastavnika i učenika

Jedna mala prostorija u školi »Vladimir Nazor« je izložbeni prostor. Po zidovima na drvenim stalcima stoje čudesne lutke u bogatim, raskošnim haljinama. Tko poznaje stilove u odijevanju raznih vremena, prepoznat će da je jedna lutka u odjeći renesanse, druga u odjeći gotike, treća u baroku. Tu su i vitezovi u oklopima i zmajevi i marionetske lutke, ali i ptice (čudne, kakvih nema u prirodi), pa ribe čiji se krljušti presijavaju u zlatu, srebru. Na podijumima zasljepljuje bjelina katedrale, prekrasnih prikaza u papir-plastici naših građevina u Šibeniku, u Trogiru, u Splitu, negdje više samo detalji tih građevina s čipkastim lunetama perforiranim prozorima. Ako smo vidjeli »Gradove od kamena« znat

ćemo da smo se s takvim stvarima sreli na ovoj poznatoj izložbi.

Profesor u ovoj školi je **Mira Buljan**, akademski slikar, jedan od onih likovnih pedagoga koji stoji u prvoj kategoriji — od dvadeset za koje su nam govorili u republičkom Zavodu za unapređivanje školstva. Već devet godina djeluje na toj školi i kaže: »Likovni odgoj, to je suradnja nastavnika i učenika«. Nigdje nismo vidjeli toliko raznovrsnost u upotrebi materijala prilikom realizacija radova. Nije tu samo papir, od kojeg je po-

čelo oblikovanje trodimenzionalnih tijela, već i mekani aluminij, mrežasta žica, obična žica. Bijeli lim konzerve odlično služi za prikazivanje oklopa srednjovjekovnih vitezova. »Zlatne« folije su dobro došle za one prekrasne ribe i ptice što sada vise sa stropa. Krila leptira najbolje se oblikuju mrežastom žicom itd.

● »... Ovo nije izložba nego likovna radionica. Ovo nisu birani radovi nego prosjek.«

Ovaj natpis nismo izmislili nego smo ga pročitali na vratima likovne radionice osnovne škole Pantovčak, gdje jedna velika grupa likovnih pedagoga iz čitave Hrvatske demonstrira radovima učenika svoje metode rada. Radionica je izdvojena od te izložbe. Ona je, naime, za vrijeme čitave godine u stvari jedna izložba. Nastavnice **Nada Grgurić** i **Ljubica Bačić** (koja je od nedavno prešla u školu Špansko) napravile su pravi hram u kojem se pohranjuje sve što je neki učenik na satu likovnog odgoja napravio, a što vrijedi da se sačuva.

Sa stropa vise maske u papir-plastici, čudni zmajevi, ptice, ukrasi koje vješamo na novogodišnjim borovima. Na stolovima figure, opet u papir-plastici, u kojima prepoznavamo karakteristične nošnje pojedinih krajeva naše zemlje. Sve je toliko savršeno izvedeno da se stalno i neprestano pitamo: »Je li moguće da to rade djeca i to sva djeca a ne samo pojedinci?«

Nismo bili jedini koji se iznenađuju tim dostignućima. Kada je grupa učesnika nedavnog savjetovanja o likovnom odgoju posjetila radionicu, ostala je isto tako iznenađena kao i mi. Dakle, nisu ni svi likovni pedagozi majstori za sve tehnike. Svaki od njih iako, predaje sve tehnike, ima svoje područje na kojem se posebno ističe. **Antun Babić**, na primjer, koji je i sam dobar grafičar, postigao je sa djecom izvanredne rezultate u višebrojnoj i jednobojnoj grafici. **Ljubica Bačić** koja je po struci keramičar osim papir-plastike radi s djecom i keramiku i to od najjednostavnijih do

RADOVI DJECE: STILOVI ODIJEVANJA (IZLOŽENO U ŠKOLI »ANKE BUTORAC«)

vrlo složenih figuralnih kompozicija. Specijalisti za slova su učenici **Nedjeljka Magjera** u školi »Ivan Cankar« itd.

Ali i unutar određenih tehničkih disciplina postoje specijalnosti. Proslavljeni papir-plastiku primjenjuju doduše mnogi nastavnici, ali svaki ima tematska područja na kojima se njegovi đaci posebno ističu. Na primjer učenici **Mojice Jelaske** iz Splita izmodelirali su u papiru izvanredne primjerke uljanica. Međutim ima i nekoliko prikaza metodoloških postupaka koji možda nisu toliko efektini kao rezultati o kojima smo upravo govorili, ali pokazuju izvanrednu metodičnost nastavnika likovnog odgoja. Takav je slučaj s radovima učenika **Milene Šegović** iz škole **Jordanovac**, zatim **Antuna Halera** iz Rijeke, **Zvonimira Baloga** iz Zabna, **Mafalde Buji** iz Splita, **Dragutina Sokola** iz Osijeka i još mnogih drugih, sve do broja 50 koliko ih je zastupljeno na tim izložbama.

Unaprijed znamo da ovim napisom nećemo (zbog prostornih mogućnosti) u dovoljnoj mjeri odati priznanje svim zaista izvanrednim rezultatima koji su postignuti velikim naporima, izuzetnim strpljenjem i dosljednim provođenjem stava da je likovno izražavanje svojstveno svakom djetetu, da veliki rezultati ne ovise o nadarenosti djece, o njihovim predispozicijama za tu disciplinu — već da su plod strpljivog metodološkog postupka i napornog rada nastavnika sa svakim djetetom pojedinačno.

E. CVETKOVA